

Okruhy otázek ke státním závěrečným zkouškám

Bakalářský studijní program Archeologie (maximus)

Tematické okruhy SZZ z archeologie: UAR/7Q1

OKRUH A. Obecná archeologie: teorie, metodologie

1/ Archeologie jako vědecká disciplína: vymezení a definice archeologie, zařazení do systému věd, teorie a metoda archeologie, archeologické prameny.

2/ Vývojové etapy archeologie v 19. století. Období romantické a evolucionistické archeologie.

3/ Vývojové etapy archeologie v 20. století. Období kulturně historické a procesuální archeologie. Postprocesualismus.

4/ Environmentální archeologie: hlavní představitelé a charakteristika jejich prací.

5/ Datovací metody relativní chronologie (artefaktová typologie, archeologický kontext a vrstva a jejich vzájemné vztahy, uzavřený a otevřený nálezový celek, příklady)

6/ Datovací metody absolutní chronologie (radiokarbonové datování, dendrochronologie, tefrochronologie, termoluminiscence, OSL, rehydroxylace, paleomagnetismus a archeomagnetismus)

7/ Klimatické změny velkého řádu a jejich příčiny a význam v archeologii. Pleistocén, členění a korelace s vývojem společnosti

8/ Klimatické změny nižšího řádu, jejich příčiny a význam v archeologii. Holocén, členění a korelace s vývojem společnosti.

9/ Typy archeologických uloženin. Činnost řek a vývoj říčních teras ve vazbě na osídlení.

10/ Archeobotanika. Základní metody a způsob jejich využití v archeologii.

11/ Archeozoologie. Základní metody a způsob jejich využití v archeologii.

12/ Antropologické metody v archeologii: základní přehled a použití.

13/ Geoarcheologie. Základní metody a způsob jejich využití v archeologii.

14/ Vývoj pravěkého umění – definice umění, druhy umění (výtvarné, hudební), umění v jednotlivých epochách a jeho doklady z Evropy a ČR.

15/ Surovinové zdroje, využívané člověkem v Evropě a ČR.

16/ Metalurgie v pravěku – ložiska surovin, těžba a zpracování kovu, doklady metalurgie v ČR, typy bronzových artefaktů.

17/ Doklady pravěkého a středověkého obchodu – otázka směny, dálkových kontaktů, importů; příklady importů z pravěku až středověku v archeologických nálezech z území ČR.

18/ Nedestruktivní metody – druhy metod a jejich přínos, literatura, projekty, badatelé

19/ Terénní archeologický výzkum – členění, fáze, legislativa, etika, strategie.

20/ Exkavace – typy odkryvu, metody exkavace a dokumentace, postexkavační fáze.

OKRUH B. Archeologie pravěku a raného středověku

1/ Starý a střední paleolit v Africe a Eurasii. Hlavní naleziště ve střední Evropě a ČR.

2/ Vývoj rodu Homo ve starém a středním paleolitu, hlavní evropská naleziště, význam a charakteristika neandertálců.

3/ Mladý paleolit v Evropě a ČR – hlavní naleziště, chronologie, vývojové trendy. Gravetský kulturní okruh.

4/ Pozdní paleolit v Evropě a ČR – hlavní naleziště, chronologie. Magdalenien.

5/ Mezolit v Evropě a ČR – charakteristika, sídliště, pohřebiště, význam mezolitu pro další pravěký vývoj.

6/ Neolit, vznik neolitu, neolit na Předním východě, hlavní soudobé teorie o způsobu šíření v Evropě a ČR, neolitické zemědělství.

7/ Neolitické kultury ve střední Evropě a ČR: hlavní charakteristiky, chronologie, vývojové trendy, typy sídlišť a pohřebišť.

8/ Časný a starý eneolit ve střední Evropě a ČR - chronologie, kultury, lokality, typy sídel, pohřbů, ekonomie, artefaktová náplň.

9/ Střední eneolit ve střední Evropě a ČR – chronologie, kultury, lokality, typy sídel, pohřbů, ekonomie, artefaktová náplň.

10/ Mladý eneolit ve střední Evropě a ČR – chronologie, kultury, lokality, typy sídel, pohřbů, ekonomie, artefaktová náplň.

11/ Starší doba bronzová ve střední Evropě a ČR – chronologie, kultury, ekonomie, lokality, typy sídel, typy pohřbů.

12/ Střední doba bronzová ve střední Evropě a ČR – chronologie, kultury, ekonomie, lokality, typy sídel, typy pohřbů.

13/ Mladší a pozdní doba bronzová ve střední Evropě a ČR – chronologie, kultury, ekonomie, lokality, typy sídel, typy pohřbů.

14/ Starší doba halštatská ve střední Evropě a ČR – chronologie, kultury, ekonomie, lokality, typy sídel, typy pohřbů.

15/ Pozdní doba halštatská a časný latén ve střední Evropě a ČR – chronologie, kultury, ekonomie, lokality, typy sídel, typy pohřbů.

16/ Mladší doba železná ve střední Evropě a ČR – chronologie, kultury, ekonomie, lokality, typy sídel, pohřbů.

17/ Oppida a konec doby laténské ve střední Evropě a ČR, kulturní skupiny na okraji laténské kultury – definice oppid, jejich přehled v ČR, faktory ovlivňující konec laténské osídlení.

18/ Počátky doby římské ve střední Evropě a ČR (stupeň A) – chronologie, kultury, ekonomie, lokality, typy sídel, typy pohřbů.

19/ Doba římská ve střední Evropě a ČR – chronologie, kultury, ekonomie, lokality, typy sídel, typy pohřbů.

20/ Doba stěhování národů v Evropě a ČR – literatura, chronologie, kultury, ekonomie, lokality, typy sídlišť, typy pohřebišť.

21/ Počátky raného středověku českých zemí - historický rámec, literatura, charakteristika osídlení, sídliště, pohřební rítus, nejvýznamnější lokality z území ČR

22/ Starohradištní období v ČR- historický rámec, literatura, charakteristika osídlení, sídliště, pohřební rítus, nejvýznamnější lokality z území ČR

23/ Středohradištní období v ČR - historický rámec, literatura, nejvýznamnější lokality, sakrální stavby

24/ Archeologie k počátkům českého státu - historické souvislosti, literatura, hradska soustava, archeologický výzkum nejvýznamnějších českých hradišť

25/ Archeologie a raně středověké osídlení jižních Čech - historický rámec, literatura, charakteristika osídlení, sídliště, pohřební rítus, nejvýznamnější lokality z území ČR

OKRUH C. Archeologie vrcholného středověku a raného novověku

1/ Středověká archeologie v ČR - dějiny bádání: založení a vývoj oboru, základní přehled nejvýznamnějších lokalit, charakteristika typologicky a metodicky nejvýznamnějších výzkumů a jejich vedení (osobnost a jeho dílo)

2/ Archeologie a dějiny osídlení – proměna a struktura středověké společnosti – vnitřní a vnější kolonizace, zánik hradska soustavy a vznik středověké společnosti, nové progresivní pracovní postupy a jejich odraz v archeologii (zemědělství, řemeslo, směna, komunikace), nové typy sídel – příklady jejich archeologického zkoumání (lokality, osobnosti výzkumu). Podrobněji pojednejte o titulu z povinné literatury č. C-4.

3/ Středověká montánní archeologie – dobývání, prvotní zpracovávání a distribuce drahých kovů, dějiny bádání a literatura, metody terénní práce, základní přehled nejvýznamnějších lokalit, datace, charakteristika výzkumů a jejich vedení (osobnost a jeho dílo)

Podrobněji pojednejte o titulu z povinné literatury č. C-10.

4/ Středověké hutnictví železa – dějiny bádání a literatura, podoba a proměny výrobních postupů, typy a příklady technologických zařízení, produkty a odpady, problematika určování původních technologických procesů v archeologických nálezech, přehled nejvýznamnějších lokalit, datace, charakteristika výzkumů a jejich vedení (osobnost a jeho dílo)

Podrobněji pojednejte o titulu z povinné literatury č. C-15.

5/ Kovolijectví na příkladu historického zvonařství – dějiny bádání a literatura, typologie, technologie, produkty, archeologické doklady zvonařských dílen z území ČR, datace, vedení výzkumů (osobnosti a jejich dílo).

Podrobněji pojednejte o titulu z povinné literatury č. C-11.

6/ Středověké kovářství – dějiny bádání a literatura, podoba a provoz středověkých kováren, produkty a odpady, problematika určování původních technologických procesů v archeologických nálezech, přehled nejvýznamnějších lokalit se středověkými výrobními zařízeními, datace, charakteristika výzkumů a jejich vedení (osobnost a jeho dílo)

Podrobněji pojednejte o titulu z povinné literatury č. C-7.

7/ Bydlení a životní styl na příkladu dochovaných součástí staveb – stavební kování jako prostředek k rekonstrukci podoby a provozu nemovitostí - dějiny bádání a literatura, typologie, problém datace archeologických nálezů, příklady archeologických nálezů jako součástí staveb z území ČR.

Podrobněji pojednejte o titulu z povinné literatury č. C-7.

8/ Bydlení a životní styl na příkladu dochovaných součástí výbavy domu – stavební kování jako prostředek k rekonstrukci podoby a provozu mobiliářového vybavení staveb - dějiny bádání a literatura, typologie, problém datace archeologických nálezů, příklady archeologických nálezů z území ČR.

Podrobněji pojednejte o titulu z povinné literatury č. C-7.

9/ Doklady využívání zvířecí síly ve středověku – dějiny bádání a literatura, interdisciplinární studium, typologie a funkční zařazování archeologických nálezů, význam pro společenskou a sociální interpretaci, příklady z archeologicky zkoumaných lokalit na území ČR.

10/ Středověké zbraně – dějiny bádání a literatura, interdisciplinární studium, vývoj zbraní ve vztahu k proměnám vojenství od raného do pozdního středověku, typologie a funkční zařazování archeologických nálezů, příklady z archeologicky zkoumaných lokalit na území ČR.

Podrobněji pojednejte o titulu z povinné literatury č. C-5.

11/ Středověká zbroj – dějiny bádání a literatura, interdisciplinární studium, vývoj zbroje ve vztahu k proměnám vojenství od raného do pozdního středověku, typologie a funkční

zařazování archeologických nálezů, příklady z archeologicky zkoumaných lokalit na území ČR.

Podrobněji pojednejte o titulu z povinné literatury č. C-5.

12/ Dějiny architektury a stavebního stylu – cihlářství – dějiny bádání a literatura, dějiny řemesla a výrobků (stavební keramika zdicí a krycí), majitelé a řemeslníci, výrobky a výrobní proces - technologická zařízení a jejich typologie ve středověké manuální výrobě, archeologické doklady výrobních zařízení z území Evropy a ČR.

Podrobněji pojednejte o titulu z povinné literatury č. C-9.

13/ Kamnářství jako doklad proměny středověkého životního stylu - dějiny bádání a literatura, původ a rozšíření kachlových kamen v Evropě, morfologický vývoj (od hliněné pece ke kachlovým kamnům), podoba a členění gotických kachlových kamen, nejstarší archeologické doklady středověkých kamen a jejich článků (kachlů) v ČR a zahraničí

Podrobněji pojednejte o titulu z povinné literatury č. C-6.

14/ Kamnářství jako doklad proměny životního stylu – typologie středověkých kachlů a jejich provozně-technologické odlišnosti pro použití ve vyhřívacím tělese, dějiny bádání a literatura, typy rekonstrukcí středověkých kachlových kamen na území ČR – příklady, autorství, publikace.

Podrobněji pojednejte o titulu z povinné literatury č. C-6.

15/ Odras duchovního světa, idejí a názorů v historickém kamnářství – typy výzdob na středověkých kachlích, motivika – její obsah a poslání, kategorie výzdobných motivů, dějiny bádání a literatura, příklady z archeologických nálezů na území ČR.

Podrobněji pojednejte o titulu z povinné literatury č. C-3.

Povinná literatura k okruhu A a B

Archeologie pravěkých Čech 1-8 (eds. Jiráň, L. – Venclová, N.). Praha 2007-2008.

Beneš, J. – Pokorný, P. (eds.) 2008: Bioarcheologie v České republice. Č. Budějovice – Praha.

Beranová, M. – Lutovský, M. 2009: Slované v Čechách. Archeologie 6. – 12. století. Praha.

Droberjar, E. 2002: Encyklopedie římské a germánské archeologie v Čechách a na Moravě. Praha, Libri.

Gojda, M. 2000: Archeologie krajiny. Academia, Praha.

Chvojka, O. - Krajíc, R. (eds.) 2007: Archeologie na pomezí. AVJČ - Supplementum 4.

Chvojka, O. 2009: Jižní Čechy v mladší a pozdní době bronzové. Dissertaciones Brunenses/Pragensesque 6. Brno.

Kuna, M. a kol. 2004: Nedestruktivní archeologie. Praha.

Lutovský, M. 2011: Jižní Čechy v raném středověku. České Budějovice.

Měřínský, Z. 2002, 2006: České země od příchodu Slovanů po Velkou Moravu I-II. Praha.

Neustupný, E. 2007: Metoda archeologie. Plzeň.

- Neustupný, E. 2010: Teorie archeologie. Plzeň.
- Oliva, M. 2005: Civilizace moravského paleolitu a mezolitu. Brno, MZM.
- Podborský, V. a kol. 1993: Pravěké dějiny Moravy. Brno.
- Podborský, V. 2006: Náboženství pravěkých Evropanů, Brno.
- Vencel, S. (ed.) 2006: Nejstarší osídlení jižních Čech. Paleolit a Mesolit. Praha: ARU AV ČR.
- Waldhauser, J. 2001: Encyklopedie Keltů v Čechách. Praha, Libri.

Povinná literatura k okruhu C

- C-1/ Beranová, M. 1975: Zemědělská výroba v 11. - 14. století na území Československa. AÚ ČSAV Brno III-1. Praha
- C-2/ Durdík, T. 2005: Encyklopedie českých hradů. Praha.
- C-3/ Hazlbauer, Z. 1998: Krása středověkých kamen. Odras náboženských idejí v českém uměleckém řemesle. Praha.
- C-4/ Klápště, J. 2005: Proměna českých zemí ve středověku. Praha.
- C-5/ Klučina, P. 2004: Zbroj a zbraně. Evropa 6. – 17. století. Praha.
- C-6/ Krajíc, R. 1997: Středověká kachlová kamna v Táboře. Tábor.
- C-7/ Krajíc, R. 2003: Sezimovo Ústí – archeologie středověkého poddanského města 3/1-2. Kovárna v Sezimově Ústí a analýza výrobků ze železa. Praha – Sezimovo Ústí – Tábor.
- C-8/ Krajíc, R. 2005: Středověké kamnářství. Tábor.
- C-9/ Krajíc, R. 2008: Středověké cihlářství. Sezimovo Ústí – archeologie středověkého poddanského města 4. České Budějovice – Tábor.
- C-10/ Kudrnáč 1971: Zlato v Pootaví. Písek.
- C-11/ Manoušek, L. 2006: Zvonařství. Praha.
- C-12/ Měřínský, Z. 2002, 2006: České země od příchodu Slovanů po Velkou Moravu I-II. Praha.
- C-13/ Pavlík, Č. – Vitanovský, M. 2002: Encyklopedie kachlů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Ikonografický atlas reliéfů na kachlích gotiky a renesance. Praha.
- C-14/ Petráň, J. 1985: Dějiny hmotné kultury I/1, I/2. Praha.
- C-15/ Pleiner, R. 1958: Základy slovanského železářského hutnictví v českých zemích. Praha.
- C-16/ Pleiner, R. 1962: Staré evropské kovářství. Stav metalurgického výzkumu. Praha.
- C-17/ Richter, M. 1982: Hradištko u Davle – městečko ostrovského kláštera. Praha.
- C-18/ Smetánka, Z. 1988: Život středověké vesnice. Zaniklá Svídna. Praha.
- C-19/ Stříbrná Jihlava 2007. Studie k dějinám hornictví a důlních prací. Jihlava.
- C-20/ Vlček, P. – Sommer, P. – Foltýn, D. 2002: Encyklopedie českých klášterů. Praha.